

**«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ
ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-МӘДЕНИ МҰРАСЫ:
ЗЕРТТЕУ, ТҮСІНДІРУ ЖӘНЕ САҚТАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ»**

атты «XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

17–18 сәуір, 2020 жыл

PROCEEDINGS
of International Scientific and Methodical Conference
«XII Orazbayev Readings» on the theme
**«THE HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF ANCIENT AND
TRADITIONAL SOCIETIES OF CENTRAL ASIA:
PROBLEMS OF STUDY, INTERPRETATION AND PRESERVATION»**

17–18 April, 2020

**«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-МӘДЕНИ МҰРАСЫ:
ЗЕРТТЕУ, ТҮСІНДІРУ ЖӘНЕ САҚТАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ»**
атты «XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ И СПОРТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ОРТАЛЫҚ МУЗЕЙІ
«ТАҢБАЛЫ» ТАРИХИ-МӘДЕНИ ЖӘНЕ ТАБИҒИ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОРЫҚ-МУЗЕЙІ
«ЕСІК» МЕМЛЕКЕТТІК ТАРИХИ-МӘДЕНИ ҚОРЫҚ-МУЗЕЙІ

«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-
МӘДЕНИ МҰРАСЫ: ЗЕРТТЕУ, ТҮСІНДІРУ ЖӘНЕ САҚТАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
«XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

17–18 сәуір, 2020 жыл

PROCEEDINGS
of International Scientific and Methodical Conference
«XII Orazbayev Readings» on the theme
«THE HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE OF ANCIENT AND TRADITIONAL
SOCIETIES OF CENTRAL ASIA: PROBLEMS OF STUDY, INTERPRETATION AND
PRESERVATION»

17–18 April, 2020

МАТЕРИАЛЫ
международной научно-методической конференции
«XII Оразбаевские чтения» по теме
«ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ ДРЕВНИХ И ТРАДИЦИОННЫХ ОБЩЕСТВ
ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ, ИНТЕРПРЕТАЦИИ И СОХРАНЕНИЯ»

17–18 мая, 2020 г.

Алматы
«Қазақ университеті»
2020

Редакция алқасының төрағасы

Ғ.М. Мұтанов – техника ғылымдарының докторы, академик,
эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры

Редакциялық алқа:

Т.С. Рамазанов – эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ғылыми-инновациялық жұмысы жөніндегі проректоры, ф.-м.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі; **Нұрсан Әлімбай** – Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейінің директоры, профессор; **М.С. Ноғайбаева** – эл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың тарих, археология және этнология факультетінің деканы, т.ғ.к., доцент; **Ә.Т. Төлеубаев** – т.ғ.д., эл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың археология, этнология және музеология кафедрасының профессоры; **Ғ.Қ. Омаров** – эл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың археология, этнология және музеология кафедрасының доценті; **Ғ. Теміртон** – PhD, Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық музейі директорының орынбасары; **Г.Р. Мұхтарова** – «Есік» мемлекеттік тарихи-мәдени қорық-музейін директоры; **М.О. Амирғалиев** – «Таңбалы» тарихи-мәдени және табиғи мемлекеттік қорық-музейінің директоры.

Жауапты редактор

Р.С. Жуматаев – PhD, эл-Фараби атындағы ҚазҰУ
Археология, этнология және музеология кафедрасының меңгерушісі

Құрастырушы

Б.Б. Бесетаев, А.Е. Ергабылов

«Орталық Азияның ежелгі және дәстүрлі қоғамдарының тарихи-мәдени мұрасы: зерттеу, түсіндіру және сақтау мәселелері» атты «XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдары / Жауапты ред. Р.С. Жуматаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 530 б.

ISBN 978-601-04-4727-1

«XII Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдарының жинағына Қазақстан және іргелес өңірлердің археологиясы мен этнологиясының, музей ісінің бүгінгі күнгі өзекті мәселелеріне арналған зерттеулер енген. Материалдар жинағы археологтарға, этнологтарға, тарихшыларға және қалың көпшілікке арналған.

В сборник материалов международной научно-методической конференции «XII Оразбаевские чтения» вошли актуальные исследования, посвященные современным проблемам археологии, этнологии музеологии Казахстана и сопредельных регионов. Материалы сборника предназначены археологам, этнологам, историкам и широкой общественности.

© Эл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2020

ISBN 978-601-04-4727-1

«зооморфты тұтқалары бар қыш ылыстар» деп аталды. В. Григорьев Ташкент оазисінде қой фигурасы түріндегі қаламмен керемет шеңбердің үлгісін тауып, қыш ыдыстың бұл түрін Қанды тайпасының қауыншы мәдениетімен байланыстырды. Кейін Сырдариядағы қоныстар мен қорымдарды қазу кезінде осы тектес көптеген бұйымдар табылды. Зерттеушілер зооморфты тұтқалары бар тамырлардың таралу аймағы Сырдарияның орта және төменгі ағысын қосуға болады деп есептеген.

Қыштағы қойдың ең ерте шынайы бейнесі төменгі Сырдарияның төменгі ағысы Жетіасар мәдениетінің Төмпақасар қалашығын қазу кезінде б.з. б. I мыңжылдықтың екінші жартысына жататын қаланың қабаттарынан табылды. Қойдың керемет бейнесі Қарауыл-төбе қалашығында Арыстың жоғарғы жағында, б. З. I ғасырлардың қабаттарында табылып отыр.

Жанкент, Сортөбе қалашықтарынан табылған қошқарлар оғыз тайпаларының дүниетанымын сыр шертіп отыр, қазіргі таңдағы бұл табылған жәдәгерлер Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университеті және Қорқыт ата мемориалдық музейлерінің көрме залында қорында және көрмелерінде орын тауып, келген туристерге, мектеп оқушыларына ұсынылған.

Әдебиеттер

Байпаков К.М. Культ барана у сырдарьинских племен Археологические исследования древнего и средневекового Казахстана. Алма-Ата: 1980. С. 32-45

Дарменов Р.Т., Тажекеев А.А., Ритуальные очаги на Городища Жанкент // Народы и религии Евразии 2018 №4 (17) С. 109-122.

Курманкулов Ж.К., Аржанцева И.А., Зиливинская Э.Д., Рузанова С.А., Сыдыкова Ж.Т. Археологические работы на городище Джанкент в 2006 г. – Кызылорда: «Инжу-Маржан», 2007. – 124 с.

Самашев З.С., Жетібаев Ж., «Қошқартас-қазақ қабір үсті ескерткіштерінің ерекше түрі // Известия МОН РК НАН РК. Серия общественных наук 2001 №1. С.210-217.

A.B. Bermakhanova, O. Begaliev

THE CULT VALUE OF THE IMAGE KOSHKAR

The article gives a brief overview of the clay figurine "Koshkar" found in residential complexes during excavations by medieval Oguz tribes located in the Karmakshy and Kazalinsk districts of Kyzylorda Oblast from Jankent and Sortobe. The outlook of the Oguz tribes of that period will be considered. Currently, the image of the Koshkar is exhibited in the exhibition hall of the Korkyt Ata Memorial Museum Complex.

Жүнісханов А.С.

«Назарбаев Университеті» ДББҰ

Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

E-mail: aidyn.zhuniskhanov@nu.edu.kz

МОҢҒОЛ КЕЗЕҢІ БОЙЫНША СЕМЕЙДІҢ ЕРТІС ӨңІРІНЕН ТАБЫЛҒАН ЖАҢА АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ДЕРЕКТЕР

Шығысында Зайсан көлімен, батысында Шығыс Еуропаның біраз бөлігіне дейін иелігі созылып жатқан Жошы ұлысының (Шамильоглу, 2016, с. 665) жерлеу кешендеріне қатысты отандық археолог мамандар тарапынан еліміздің әр жерінде жүргізілген зерттеулері нәтижесінде б.з. XII-XIV ғғ. мерзімделетін кешендер тобы ашылып, ғылыми айналымға енуде. Бұндай зерттеулер, әлбетте сол уақытта Еуразия даласында жүрген этномәдени және әлеуметтік-экономикалық үдерістерді зерттеуге, олардың барысы мен нәтижесін бағамдауға мүмкіндіктер беретіндігі сөзсіз. Десекте, еліміздегі бұл бағытта зерттеулер қола ғасыры мен ерте темір дәуірінің жерлеу кешендерін зерттеу ісімен салыстыра қарағанда кенжелеп дамып келе жатқан археологиялық бағыттардың бірі екендігін аңғарамыз. Қалыптасқан жағдай, кезең бойынша қордаланған мәселелерді шешу ісінде кедергісін келтіруде. Осы ретте жүйелі далалық зерттеулер мен қолдағы бар мәліметтерді саралау ісінің маңызы зор.

Жоғарыда көрсетілген мәселелерді шешуде Жошы ұлысының шығыс шекарасындағы, қазіргі Шығыс Қазақстан облысы аумағы ғылыми маңызы жағынан қызықты аймақтардың бірі. Себебі, аймақ Моңғол ұлысы мен Жошы Ұлысының тоғысар торабында орналасқан. Сол себепті аймақтағы жерлеу ескерткіштерін зерттеу арқылы біз Жошы ұлысында жүрген саяси-мәдени үдерістерді анықтай аламыз.

Бүгінгі таңда Шығыс Қазақстандағы Жошы ұлысымен мерзімделетін жерлеу ескерткіштері мен тарихи жәдігерлер санаулы ғана. Жаңадан ашылған әрбір жаңа кешен қорданаланған мәселелерді шешу бағытында ғалымдар үшін таптырмас ғылыми дерек.

Жошы ұлысының уақытымен мерзімделетін жерлеу ескерткіштер тобы Шығыс Қазақстан аумағында 1998-2000 жж. аралығында Күршім ауданы территориясында Ресей-Қазақстан біріккен экспедициясы аясында Марқакөл археологиялық тобы тарапынан жүргізген далалық зерттеу жұмыстары нәтижесінде табылды (Дашковский П.К. и др., 2007). Ол кешендердің қатарына Айнабұлақ I кешенінен бір оба (№12 оба), Айнабұлақ II кешенінен үш оба (№1, 2, 3) және Бәйгетөбе қорымынан екі оба (№1 және 3 обалар) жатады. Күршім ауданы территориясындағы аталмыш кешендерді зерттеуші мамандардың пікірлерінше бұл Жошы ұлысы кезеңінде Шығыс өңірінің исламдану үдерісін көрсететін ескерткіштер қатарына жатады. Себебі, зерттелінген обаларда жерленген адамдардың басым бөлігі бастырмен батысқа қарата жерленген және мүрделердің жанына қандай да бір зат қоймаған. Қазақ даласының шығыс бөлігінде осы бағыттағы зерттеулерді жандандыру керек деген ойдамыз.

Мақаламыздың негізгі нысаны 2018 жылдың көктем айларының бірінде Семей қаласынан оңтүстік-батысқа қарай Семей-Қайнар авто жолының 28 шақырымында Ертіс өзенінің сол жақ саласы Мұқыр өзенінің оң жағалауындағы тік жардың етегінен Семейдегі «Прииртышье» өлкетану клубының мүшелері тапқан, баспасөз беттеріне «Мұқыр аңшысы» атауымен берілген жерлеу болмақ. Өкінішке орай, клуб мүшелері ешқандай да, археологиялық зерттеу әдістемесін сақтамай, арнайы мамандарды шақырмай өздері қазып алып, жерлеуді бүлдіріп алған. «Тонаушылық» сипатта жасалған қазба нәтижесінде табылған жәдігерлер бүгінде Өскемен қаласындағы облыстық өлкетану музейге тапсырылды.

Жерлеу орының зерттеу барысында, жерлеу қандай да бір үймесіз, шұңқырға жерленгендігі анықталды. Мола шұңқырының ішінен өлкетанушылардың мәліметтеріне сүйенетін болсақ, басымен солтүстік-шығысқа қаратыла жерленген мүрде және ұштары домаланған, жақтаулары тегістеу, иықтары еңістеу келген темірден жасалған екі жебенің ұшы мен садақ жабдығының қалдықтары (?) табылды (Сур. 1, 2).

Сур. 1. Жебе ұшы (темір)

Сур. 2. Садақ жабдығының элементі (?)

Мұқыр өзенінен табылған жебе ұштарын салыстырмалы анализ жасау нәтижесінде жерлеуді б.з. XIII-XIV ғғ аясында мерземдеуге болады. Қазба нәтижесінде табылған жебе ұшының Еуразия даласындағы ежелгі және ортағасырлық көшпелілердің әскері ісі мен қару-жарақ үлгілері бойынша танымал маман Ю. С. Худяковтың типологизациясына сәйкес Еуразияның барлық бөлігінде моңғол дәуірінде кеңінен тарағандығы (Худяков, 1991, с. 111) анықталды. Жалпы бұндай типтегі жебе ұштарын еуразияның көшпелі тайпалары хунну заманынан бастап, этнографиялық кезеңге дейін пайдаланғандығын атап өту керек, дегенмен, бұндай жебе ұштары ортағасырларда, әсіресе моңғол кезеңінде Еуразияның далалық өлкелерінде кең таралып, моңғол империясы мен моңғол шапқыншылығының «визиттік карточкасы» деп бағаланады (Акматов, 2015, 194 с.).

Моңғол кезеңімен мерзімделетін тарихи деректерде моңғол ұлысының сапындағы әрбір еркек пен әйел аттың үстінде жауып келе жатқанда алдыменде және артыменде садақпен дәл ататын мергендіктері туралы жазылады. Сондай-ақ, саяхатшы Плано Карпини: «Моңғолдардың жебелері темірден жасалған, өткір, екі жағынан да кесіп өтеді, жебелерінің ұштарында ұзындығы бір саусақ мөлшеріндей ағашқа кигізілетін темірі болады...» деп дәл сипаттамасын береді. Жалпы, Моңғолдардың алыстан ұрыс салу қаруларының түрлерін зерттеуші мамандардың пікірлері бойынша моңғолдардың садақтары мен жебелерінің тиімді болуы, олардың Еуразия даласында өктемдік жүргізуінің бір себептері болғандығын айтады. Десекте, жаулап алынған жерлерінде қандай да бір аса қатты

қарсыластық көрмеген моңғол сарбаздары құрыш бұзатын (бронзбойный) жебе ұштарын жетілдіру бағытында алға ілгерлеушілік жасамады. Бұның айқын мысалын хунну дәуірінен бері өзгермей қолданыста болған дәстүрлі жебе ұштарының формасынан анық көреміз.

Қорыта айтар болсақ, Семей өңірінен табылған моңғол дәуірінің жерлеуі осы бағытта зерттеу ісінің болашағы зор екендігін көрсетеді. Сондай-ақ, аталмыш кезеңнің жерлеу ескерткіштерін зерттеу арқылы біз жерлеу салтында орын алған өзгерістерді тіркеп, өңірде жүрген мәдени үдерістерде нақты археологиялық деректерге сүйене отырып, негіздеуге мүмкіндік аламыз.

Әдебиеттер

Акматов К.Т. Железные наконечники стрел кочевников Тянь-Шаня в монгольское время // Вестник НГУ. Серия. История, философия. 2015. Том 14, выпуск 7: Археология и этнография. С. 193-202.

Дашковский П.К., Самашев З.С., Тишкин А.А. Комплекс археологических памятников Айна-Булак в Верхнем Прииртышье (Восточный Казахстан) Барнаул: Азбука, 2007. 96 с. + вкл.

Шамильоглу Ю. Изменение климата в Центральной Евразии и Золотой Орде // Золотая Орда в мировой истории. Колл. монография. Казань: Институт истории им. Ш.Марджани АН РТ, 2016. 968 с. + 28 с. цв. вкл.

Худяков Ю.С. Вооружение центральноазиатских кочевников в эпоху раннего и развитого средневековья. Новосибирск: Наука. Сиб. Отд-ние, 1991. 190 с.

A.S. Zhuniskhanov

NEW ARCHAEOLOGICAL DATA OF THE MONGOL PERIOD FROM THE SEMEY IRTYSH REGION

The grave with the following grave goods: iron arrowheads and quiver fragments (bronze) has been discovered on the right bank of the river Mukur in 2018. Analysis of the grave materials allowed us to provide preliminary dating of this archaeological site in the paper. The outlined extensive analogies and existing tendencies of warrior weaponry development indicate that the grave is of XIII–XIV CE. The obtained data expands our knowledge about the culture of the people that populated the Semey Irtys region in the Mongol period.

Қ.С. Арынов¹, К.М. Жетібаев¹, М.М. Бахтыбаев², С.С. Мургабаев²

¹ Қ.А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті
Түркістан қ., Қазақстан

E-mail: kuanish_85@mail.ru

² Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті

Алматы қ., Қазақстан

E-mail: melsb@mail.ru

2019 ЖЫЛЫ СЫҒАНАҚ ҚАЛАШЫҒЫНДА ЖҮРГІЗІЛГЕН АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР

Қазақстан өңіріндегі көптеген археологиялық ескерткіштердің ішінде ортағасырлық Сығанақ қаласының алатын орны ерекше. Ортағасырлық Сығанақ қаласы Қызылорда облысы Жанақорған ауданы Сунақата ауылынынан 1,5 км батыста орналасқан.

Сығанақ қаласы ортағасырларда тоғыз жолдың торабында орналасқан ірі сауда және саяси орталықтардың бірі болды, оның ғұмыры сонау алғашқы ортағасырдан басталған. Қаланың пайда болуы, дамуы, гүлденуі мен күйреуі кезендері жайлы әле де білетініміз аз болып отыр.

Ортағасырлық Сығанақ қаласын зерттеу тарихы ХІХ ғ. екінші жартысынан басталады. Қалаға алғаш рет 1867 жылы орыс археологиялық комиссиясының тапсырмасы бойынша археолог П.И. Лерх болып, оның қай жерде орналасқаны туралы ақпарат берген (Лерх, 1870, с.3-38).

1895 жылы Ташкент қаласында құрылған Археология әуесқойлары Түркістан үйірмесінің мүшелері Сығанақ қаласының тарихи топографиясына кеңінен тоқталды.

1897 жылы үйірме мүшесі Е.А. Смирнов Сырдарияның орта және төменгі ағысында орналасқан ескерткіштерді зерттеу мақсатында жасаған барлау кезінде Сырдарияның оң жағында, Төменарық станциясынан 8-10 верст солтүстікте орналасқан Сунақ қорғанды (Сунақ атаны) ортағасырлық Сығанақ қаласымен баламалап, оның айналасында көптеген құрылыс құландылары барын және бұл қала ілгеріде Төменарық каналы арқылы суландырылғанын атап өтті (Смирнов, 1897, с.7).

МАЗМҰНЫ / СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРЛЫҚ МӘЖІЛІС БАЯНДАМАЛАРЫ

Алимбай Нұрсан. К проблеме совпадения рода и общины у казахов-кочевников (семипоколенная экзогамная структура «ЖЕТИАТА» как община-социум)	3
Омаров Г.К., Бесетаев Б.Б. Краткое сообщение о результатах раскопок в Курчумском районе ВКО в 2019 г.	20
Дашковский П.К. Исследование двух курганов скифской эпохи в центральной части могильника Чинета-II в Северо-Западном Алтае	24
Кепин Д.В. Развитие археологического музееведения и памятниковедения в Украине	29
Қалыш А.Б. Каракалпаки Казахстана по материалам Всесоюзной переписи населения 1926 года	38
Нуржанов А.А. Научно-исследовательская деятельность Туркестанской археологической экспедиции (ТАЭ)	41

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ ЖӘНЕ ЕУАЗИЯ АРХЕОЛОГИЯСЫ

Мерц И.В., Мерц В.К., Шакенов С.Т. Могильник Сапа – первый памятник афанасьевской культуры в Тарбагатае (первые результаты исследований)	47
Горячев А.А., Сараев В.В., Чернов М.А. Каменный инвентарь поселений эпохи бронзы Жетысу	52
Айтқұл Х.А., Ерсариев А.М., Стамкулова Г.А. Орталық Қазақстанның қола дәуірі тас еңбек құралдары (ҚР МОМ археология қоры негізінде)	63
Бедельбаева М.В. Изображения палиценовцев в наскальном искусстве Казахстана и археологические параллели	71
Каримова Д.О. Племена бронзового века Южного Таджикистана	78
Усманова Э.Р., Алтынбекова Э.К., Крупа Т.Н., Бубновене О.Д., Лукашов В.Н., Лукашова Е.С. Реконструкция костюма как способ представления культурного кода Великой степи в фестивале «Древних технологий и культурных коммуникаций «Desht-Thor» имени Тура Хейердала	83
Константинов Н.А. Перспективы повторного исследования объектов скифского времени Алтая (по материалам работ на Пазырыке)	92
Ямаева Е.Е. Наскальные рисунки в пазырыкской культуре Горного Алтая: к постановке проблемы формирования системы тамговых знаков тюрков	97
Tulegenov T.Zh., Kurbanali J. Funeral features of the saka of southeastern Zhetysu on the example of the Ornek burial ground	101
Сиздиқов Б.С., Жетібаев К.М., Гурсой М., Бахтыбаев М.М. Мыңтөбе қорымында жүргізілген археологиялық зерттеу жұмыстарының нәтижесі	105
Утубаев Ж.Р., Торезанова Н.Ж., Суюндикова М.К., Майданбекова М.М. Новые памятники Чирикватского оазиса	113
Утубаев Ж.Р., Шағирбаев М.С. Құланның рудимент сүйегінен істелген ілмек туралы	118
Бисембаев А.А., Хаванский А.И., Уразова А.Б., Жанұзақ Р.Ж. Елек өзенінің орта ағысында орналасқан ерте көшпенділер ескерткіштерінің зерттелуі (нәтижелері мен перспективалары)	123
Бисембаев А.А., Қуандық С.Р., Сарсенов Ш. Курган раннего железного века Бирлик I	129
Бисембаев А.А., Байымбетова Н., Болатова Г. Погребальный обряд сарматов Западного Казахстана (история исследований, некоторые аспекты, общая характеристика)	134
Мякишева О.А. Комплекс снаряжения средневекового кочевника из Восточного Казахстана (материалы археологического фонда ЦГМ РК)	140
Касенова А.Д. Первые источники об изваяниях Сарыарки в работах путешественников и ученых XIX – первой половины XX в.	147
Есбай С. Оғыз тайпаларының этникалық тарихы: тарихнамалық талдау	152
Тажекеев А.А., Алибай Б.Е. Керамический материал с городищ Сортобе 1 и 2 за полевой сезон 2019 г.	159
Бермаханова А.Б., Бегалиев О.Ж. Қошқар бейнесінің культтік мәні	164
	166

Жүнісханов А.С. Моңғол кезеңі бойынша Семейдің Ертіс өңірінен табылған жаңа археологиялық деректер	168
Арынов Қ.С., Бахтыбаев М.М., Мургабаев С.С., Жетібаев К.М. 2019 жылы Сығанақ қалашығында жүргізілген археологиялық зерттеулер	177
Айтқұл Х.А. Средневековые города Великой степи	
Ақымбек Е.Ш., Шагирбаев М.С. 2019 жылы Жетісу өлкесіндегі ортағасырлық ескерткіштерге (төрткүлдерге) жүргізілген зерттеу жұмыстары	181
Елеуов М., Талеев Д., Есенов С., Молдахмет А. Ежелгі Күлтөбе қаласы мен Мыңтөбе қорымында 2017-2018 жылдары жүргізілген зерттеу жұмыстары	195
Талеев Д.Ә., Ержигитова А., Шағырбаев М.С. Ежелгі Сауран (Қаратөбе) қаласының остеологиялық материалдары	201 209
Ахмедов Ж.З. Ахикент – уникальный памятник Ферганской долины	211
Бахтыбаев М.М. Қазалы уезінің археологиялық ескерткіштерінің зерттелуі	
Петров П.Н., Белтенов Ж.М. Важные особенности монетного дела и денежного обращения Параба в правление чагатаидского хана Тармаширина	217
Джафарова Э.Б. Истоки археологических исследований в Азербайджане (по данным «Общества обследования и изучения Азербайджана»)	221
Амиров Е.Ш., Ихсанова Ж.Ы., Сейткалиев М.К. Проблемы типологии и пространственного распределения историко-культурного наследия Казахстана (статистический обзор)	225

ЭТНОГРАФИЯ ҒЫЛЫМЫНДАҒЫ ЖАҢАШЫЛДЫҚ ЖӘНЕ ДӘСТҮР

Mustafa Aksoy. Yesevi Türbesi'nin Yurt (Boz Üy, Keçe Çadır) Geleneğiyle İlişkisi	229
Әжіғали С.Е., Әшім Б.Ә. XIX ғасырдың аяғы – XX ғасырдың басындағы Ақтөбе облысы мешіттерінің ерекшеліктері: 2019 жылғы Батыс Қазақстан кешенді этноархеологиялық экспедициясының кейбір нәтижелерінен	233
Калыш А.Б., Тәлім А.Т. Қарақалпақтардың келін түсіру салты	241
Арынова Д.С. Құстың образы бейнеленген музей жәдірлері жайлы зерттеу	244
Атыгаев Н.А. О некоторых символах власти (трон и корона: от Монгольской империи к Казахскому ханству)	247
Ахметжан Қ.С. Қабанбай батырдың шарайнасы	261
Батырева К. Традиционный костюм как ресурс развития экологического дизайна	269
Воронин Д.В. Историко-культурные процессы в Казахстане в конце XIX-первой половине 1930-х гг.	272
Ерболатов Қ.С. Қазалы аудандық тарихи-өлкетану музейінің қорында сақталған зергерлік бұйымдар топтамасы	282
Бергенова А.Ж. Казахская традиция почитания святых (аулие)	290
Бергенова А.Ж. Праздничная исламская обрядность	293
Ескекбаев Д. Қазақ және башқұрт халықтарының тарихи этнографиялық байланыстары	296
Зәкіржанқызы Г. Шыңжаң өлкесі Текес ауданындағы жер аттарының мәдени мәні туралы	301
Кадир Шахин. Исторические взгляды на название и значение «Сырдарьи»	303
Медведев В.В. Этнологический мониторинг студенчества: идентичности и практики современности	307
Муканова Г.К. История культуры и Великая степь: междисциплинарный принцип фарабиеведения	313
Нургожина Б.Е. Ювелирное искусство Казахстана. Полудрагоценный камень как апотропейный элемент	317
Тохтабаева Ш.Ж., Сагандыкова Н.Ж., Каримова Р.У. Интерпретация этиологии культурных параллелей	320
Тұрсынтайқызы А. Іле өңіріндегі жер аттары туралы	326
Тұяқбаев М.Қ. Қаратаудың күнгей бетінің топонимиясы	328
Шәйкен Ж.А. Қазақтың дәстүрлі тұрғын үй құрылысы хақында	334
Уәли Н. Дала малшылығының эко-биотехнологиялық кейбір қырлары	339
Уәли Н. «Аттың сыны» Абайды қайта оқығанда	345
Ахметжан Қ.С. Көшпелі қазақ қоғамындағы сауға институтының ерекшеліктері	349
Шойбеков Р.Н. Келін түсіруге байланысты салт-дәстүрлер	355

Шойбеков Р.Н. Көзге және көз тиюге байланысты байырғы ұғым-түсініктер 367

МУЗЕЙ ІСІ ЖӘНЕ МӘДЕНИ МҰРА

Агелеуова С.Е. Современные формы и направления рекламно-информационной работы (из опыта Центрального государственного музея Республики Казахстан)	367
Асылбеков К.М. Цифровая 3D модель экспонатов с разрешением текстуры 8K: Опыт Национального Музея РК	370
Ашимова Ү.Ә. Ғылыми-қор жұмысы: қор жинақтау және есепке алу (Қазақстан Республикасының Мемлекеттік орталық музейі тәжірибесінен)	375
Әлімбаев Нұрсан. «Отбасымен музейге» жалпы республикалық акциясының тұжырымдамасы (Алматы, 2019 ж.)	380
Әлімбаев Нұрсан. «Қазіргі отандық музей: жаңа тәсілдер мен өзекті іс-тәжірибелер» атты семинар-тренингтің тұжырымдамасы (ҚР МОМ тәжірибесінен) (Алматы, 2020 ж.)	397
Әлішев С.Ә. Қазалы ауданында орналасқан Қожаназар ишан мешіті	403
Батырева С.Г. Прикладное искусство калмыков: по материалам музейных коллекций России	405
Жанысбекова Э.Т., Оразбаева Х. Тюркская и славянская интерпретация образов-архетипов волка и собаки (на примере рассказа Б. Джилкибаева «Синий волк»)	410
Жунусова М.К. Практические методы оцифровки экспонатов в Центральном государственном музее республики Казахстан	419
Кистаубаева А.К. Изучение мемориальных комплексов Амре Кашаубаева и Дины Нурпейсовой (на основе фондов Центрального государственного музея РК)	422
Кущенко А.В. Культурно-образовательные программы Центрального государственного музея Республики Казахстан: формы, методы, приемы работы с посетителями	427
Мусаханова М.З. Новые подходы в обучении музейного дела (из опыта преподавания)	435
Расулов М.Ф. Отношение к памятникам истории и культуры Узбекистана в 80-годах XX века	441
Темиртон Г. Казахская музыкальная традиция в культурно-историческом измерении	448
Тілеуқабұл Ж.Ж. Қазалы аудандық тарихи-өлкетану музейінің құрылу тарихынан	457
Үркінбаева А.Ж. Археологиялық қазбадан табылған тас және қола моншақтар жайлы зерттеу	461
Юнусов М.А. Из истории комплектования фондов Самаркандского музея по культуре и искусству в 50–70 годах XX века	464

ЖАС ҒАЛЫМДАР МІНБЕСІ

Абилхамит Ж.А. Одонтологические исследования особенностей зубов у лиц различных национальностей и казахов	471
Алтаев М. Ортағасырлық Қастек қаласының керамикасы	474
Жумабаев Н.Ж. История антропологического изучения населения территории Казахстана до 1960 года	479
Калдыбаева Г.А. Знаковая функция средневекового орнамента	483
Каримолдақызы Г., Киембаева З. Арал аудандық тарихи-өлкетану музейі тарихы	486
Қанибаев Н.Т. «Қорқыт ата» мемориалды музейі кешенінің құрылу тарихынан	489
Қызырханов М. Ерте сақ кезеңіндегі оба маңы құрылыстарының ерекшеліктері	493
Оразай А. А.Н. Бернштамның оңтүстік-шығыс Қазақстанның ортағасырлық ескерткіштерін зерттеуге қосқан үлесі	496
Тауасарова Д.Р. Музей – киелі мекен	499
Федорук А.Н. К вопросу о появлении первых городов на территории Казахстана: проблема критериев выделения	502

ХАБАРЛАР

Талеев Д.Ә. Қазақстан археологиясының заңғары	505
	512

Нуржанов А.А. К.М. Байпаков – исследователь степной цивилизации (к 80-летию со дня рождения)	516
Бураев А.И., Нолев Е.В. Памяти выдающегося исследователя археологии Центральной Азии Сергея Владимировича Данилова (к 70-летию со дня рождения)	521
Омаров Ғ.Қ. Тарих ғылымдарының докторы, профессор Бибизия Кенжебекқызы Қалшабаева – 60 жаста!	
Байгунаков Д.С., Заурбекова Б.С. Ежелгі дәуірлер зерттеушісі – Ғалымжан Бексеитов (50 жылдығына орай)	522

Ғылыми басылым

**«ОРТАЛЫҚ АЗИЯНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ДӘСТҮРЛІ ҚОҒАМДАРЫНЫҢ ТАРИХИ-
МӘДЕНИ МҰРАСЫ: ЗЕРТТЕУ, ТҮСІНДІРУ ЖӘНЕ САҚТАУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты
«ХІІ Оразбаев оқулары» халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ**

17–18 сәуір, 2020 жыл

ИБ № 13777

Басуға 02.09.2020 жылы қол қойылды. Формат 60x84 1/8.

Көлемі 44,0 б. т. Тапсырыс №11239. Таралымы 30 дана.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің

«Қазақ университеті» баспа үйі.

Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.